

**VAGGERYDS
KOMMUN**

Miljöprogram för Vaggeryds kommun 2026-2029 mål och strategier

Antagen av kommunfullmäktige 2026-xx-xx

Inledning	3
<i>Bakgrund</i>	3
<i>Läsanvisning</i>	3
<i>Projektorganisation</i>	3
<i>Avgränsning</i>	4
<i>Uppföljning</i>	4
<i>Rådighet</i>	4
1. Nuläge	5
<i>Vision och värdegrund och övergripande mål</i>	5
<i>Agenda 2030 – de globala hållbarhetsmålen</i>	7
<i>Nationella miljökvalitetsmål</i>	8
<i>Klimat- och energistrategi för Jönköpings län</i>	9
<i>Regionala åtgärdsprogram</i>	10
<i>Biogasöverenskommelsen</i>	11
<i>Övriga kommunala styrdokument</i>	11
<i>Lagstiftning</i>	11
<i>Uppföljning av statistik och nyckeltal</i>	12
2. Strategier för att bidra till hållbar utveckling	16
<i>Leda och styra</i>	16
<i>Upphandla och köpa in</i>	18
<i>Arbeta med ständiga förbättringar</i>	19
<i>Kompetensutveckla</i>	20
<i>Samverka</i>	20
<i>Kommunicera</i>	22
<i>Digitalisering</i>	23
<i>Beredskap</i>	24
<i>Samhällsutveckla</i>	24
3. Miljöriktlinjer	26
5. Strategier, mål och åtgärder för miljömålen	30
<i>Målområdet Hållbara transporter och resor</i>	31
<i>Hållbar samhällsplanering och bebyggelse</i>	34
<i>Hållbara gröna och blå miljöer</i>	42
Ordlista	48

Inledning

Miljöprogrammets uppgift är att leda kommunens miljöarbete från ord till handling. Miljöarbetet utgår från att vi ska ha en hållbar utveckling, vilket innefattar både ekonomisk, social och ekologisk utveckling. Genom att programmet tydliggör och konkretiserar ekologisk hållbarhet blir miljöarbetet aktivt och levande över tid. Miljöprogrammet fokuserar även på kommunikation i olika miljöfrågor.

Miljöprogrammet andas tydligt kommunens vision– att vara en plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet, en plats för möjligheter formad med tanke och omtanke, där idéer blir verklighet.

Bakgrund

Ett miljöprogram i den här formen har funnit sedan 2014-09-29 då ett nytt miljöprogram togs fram som ersatte ett flertal miljöinriktade styrdokument som antagits från 2001 och framåt. Miljöprogrammen gäller för 4-årsperioder och detta miljöprogram gäller för 2026-2029.

Kommunstyrelsen lämnade 2025-01-20 ett uppdrag till kommunledningskontoret om att ta fram ett miljöprogram för 2026-2029.

Läsanvisning

Miljöprogrammet 2026-2029 beskriver hur Vaggeryds kommun ska arbeta med det strategiska och övergripande miljöarbetet i kommunen för att bidra till att uppnå både globala, nationella, regionala och lokala miljömål.

Kapitel 1 är ett **inledande kapitel** med programmets bakgrund, projektorganisation, läsanvisning, uppföljning och avgränsning.

Kapitel 2 är en **nulägesbeskrivning** som beskriver vilka globala och nationella miljömål som miljöprogrammet utgår från samt vilka andra styrdokument och den lagstiftning vi har att förhålla oss till. Det finns även beskrivet ett nuläge för statistik och nyckeltal inom vissa miljöområden.

Kapitel 3 innehåller 9 **strategier** för hur vi i kommunens arbetssätt kan bidra till hållbar utveckling. Strategierna är verktyg och processer som säkerställer att det vi gör bidrar till en hållbar utveckling.

Kapitel 4 innehåller **miljöriktlinjerna**. De gäller för alla anställda och förtroendevalda i det dagliga arbetet. De tipsar och vägleder mot ett mer hållbart beteende.

Kapitel 5 innehåller kommunens **strategier och mål** för miljömålen som berör våra verksamheter.

Som en bilaga till miljöprogrammet finns en **handlingsplan med åtgärder** som ska genomföras för att hjälpa oss att uppnå målen. Handlingsplanen beslutar i nämnder och styrelser.

Projektorganisation

Framtagandet av miljöprogrammet 2026-2029 har skett genom följande projektorganisation:

Uppdragsgivare:	Kommunstyrelsen
Projektets styrgrupp:	Kommunstyrelsens arbetsutskott
Projektledare:	Miljö- och hållbarhetsstrateg Lina Larsson
Arbetsgrupp:	Representanter från alla förvaltningar och kommunala bolag

Avgränsning

Miljöprogrammet innehåller inte mål för områden som redan täcks av andra styrande dokument. Mål och åtgärder som berör avfall hittas i kommunens avfallsplan. Kulturmiljöfrågor har utgått ur miljöprogrammet och hanteras i andra forum. Krav som finns i lagstiftning eller annan reglering som motiverar till förändring upprepas inte som mål eller målvärden för indikatorer i programmet.

Uppföljning

Miljöprogrammets mål, strategier och åtgärder följs upp årligen i en miljöredovisning till kommunfullmäktige. Miljöredovisningen följer samma tidsplan som kommunens årsredovisning. För delåret görs en kortare uppföljning av miljömålen.

Rådighet

För att miljömålen ska kunna uppnås krävs att aktörer utanför kommunkoncernen bidrar. Både invånare och företag är en del i omställningen till ett hållbart samhälle. Kommunen har i vissa frågor direkt rådighet, till exempel kan vi påverka våra egna utsläpp, tjänsteresor och inköp. I andra frågor har kommunen en indirekt rådighet, till exempel kan vi i samhällsplaneringen skapa förutsättningar och underlätta för ett miljömässigt beteende genom att underlätta för kollektivtrafik och bygga cykelvägar. Kommunen har också rådighet genom påverkan, till exempel genom styrmedel, lagstiftning eller informationsinsatser.

1. Nuläge

Miljöprogrammet är styrdokumentet för kommunens miljöarbete. Syftet med programmet är att det ska utgöra en plattform för ett långsiktigt och strategiskt miljöarbete. Miljöarbetet kommer att kräva fokusering under lång tid.

Programmet är styrande för kommunens samtliga verksamheter och de kommunala bolagen. Det vill säga alla måste rätta sig efter de strategier, mål, riktlinjer och åtgärder som anges här. Därutöver ska programmet vägleda och inspirera kommuninvånare, företag och organisationer i deras eget miljöarbete. Detta miljöprogram omfattar åren 2026-2029. Därefter antas nytt styrdokument.

Kommunens miljömål utgår från de 16 nationella miljökvalitetsmålen och utgör det ekologiska hållbarhetsperspektivet i Agenda 2030:s 17 globala mål. Miljöarbetet utgår även från kommunens vision och värdegrund samt de fyra övergripande kommunfullmäktigemålen.

Vision och värdegrund och övergripande mål

Vision och värdegrund 2030

Här ger vi plats för att göra skillnad

En plats för möjligheter formad med tanke och omtanke.

Där lusten är vår drivkraft och där glädjen smittar.

En plats med stark tradition för gränslöst skapande.

Där gemensam vilja och kunskap får livet att lyfta och idéer att bli verklighet.

En plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet.

Där allt är nära och alla har betydelse.

Övergripande mål för mandatperioden 2019-2022 samt 2023-2026

Alla som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun uppnår tillsammans visionen genom fyra mål:

Vaggeryds kommun ska vara en plats...

- med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen
- med hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet
- med en hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa
- som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka

Alla verksamheter bidrar till samtliga fyra mål som förtydligas genom ett strategiskt hållbarhets- och utvecklingsprogram. Samtliga mål följs upp i samband med prognos och rapportering av ekonomi och kvalitetsresultat. Vaggeryds kommuns styrdokument, planer och riktlinjer samt mål för organisationens ekonomiska, ekologiska och sociala resurser skall harmonisera med de övergripande målen.

Vaggeryds kommuns fyra mål för mandatperioden är långsiktiga och är kopplade till FNs 17 globala mål inom Agenda2030.

Mål 1 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen

Vaggeryds kommun som plats behöver utvecklas på ett sätt som säkerställer att kommande generationer har tillgång till god luft- och vattenkvalitet, fungerande atmosfär, livskraftiga ekosystem, klimatsmart energi, god infrastruktur, mat och social välfärd.

Den byggda miljön har stor betydelse för människors hälsa, trygghet och sociala sammanhang. Detta innebär att vi behöver ha en god och inkluderande bostadsförsörjning och ha beredskap inför olika former av oönskade samt extraordinära händelser.

Samtliga delområden i vår kommun ska vara en del av samhällsutvecklingen.

Till mål 1 finns ett antal olika politiska strategier som rör miljö- och hållbarhetsarbetet:

- Tillagningsköken ska prioritera närproducerade och/eller ekologiska livsmedel, och öka över tid.
- Nya vattentäkter ska tas fram.
- Satsningarna ska öka på lokal energiproduktion och utbyggda solceller på kommunens fastigheter.

Mål 2. Vaggeryds kommun ska vara en plats med en hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet

Ett gott företagsklimat, en varierad arbetsmarknad och ett lärande med hög kvalitet leder till ökat företagande, fler arbetstillfällen i vår kommun och inga invånare i utanförskap eller fattigdom.

Detta innebär en hög grad av egenförsörjning och en positiv utveckling av antal och typ av arbetstillfällen samt en bra kompetensförsörjning och ett livslångt lärande.

Det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig, arbeta och driva företag för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

Mål 3 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa

En hög kunskaps och bildningsnivå samt ett varierat utbud och platser för fritids och kulturaktiviteter för alla är en förutsättning för en jämlik hälsa hos våra invånare. För att en jämlik hälsa ska uppnås behövs goda levnadsvillkor och levnadsvanor och en jämlik och förebyggande hälso- och sjukvård.

Det ska vara ett brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun, i alla åldrar, och folkhälsan ska vara god.

Till mål 3 finns en politisk strategi som rör miljö- och hållbarhetsarbetet:

- Friluftsområdena Bäckalyckan, Friluftsgården och Grönelund ska skyddas mot framtida exploatering.

Mål 4 Vaggeryds kommun ska vara en plats som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka.

Öppenhet och tolerans skapar trygghet och är en förutsättning för att människor ska kunna vara en del av samhället. Delaktighet och medskapande gör platsen inkluderande och attraktiv för alla.

Vaggeryds kommun präglas av lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett kön, ålder samt etnisk, kulturell och socioekonomisk bakgrund.

Alla invånare är en resurs och en del i att utveckla Vaggeryds kommun

Platsen ska vara attraktiv och trygg för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun och invånare i alla åldrar ska kunna vara stolta ambassadörer över sin hemkommun samt känna delaktighet i kommunens utveckling.

Agenda 2030 – de globala hållbarhetsmålen

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Världens länder har åtagit sig att från och med den 1 januari 2016 fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid.

Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit och finns till för att uppnå fyra saker till år 2030: Att avskaffa extrem fattigdom. Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen. Att främja fred och rättvisa. Att lösa klimatkrisen. Genom Globala målen för hållbar utveckling kan det här bli verklighet.

I det strategiska hållbarhets- och utvecklingsprogrammet för Vaggeryds kommun beskrivs hur Vaggeryds kommun arbetar för att uppnå alla dimensioner av hållbar utveckling. Miljöprogrammet anger mål och åtgärder för att bidra till att uppnå den ekologiska hållbarheten. Kommunens arbete kring Agenda 2030 och det strategiska hållbarhets- och utvecklingsprogrammet finns att läsa på www.vaggeryd.se/agenda2030.

Nationella miljökvalitetsmål

Miljöarbetet i Vaggeryds kommun ska bidra till att uppnå de nationella miljökvalitetsmålen. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Så här har riksdagen definierat generationsmålet:

"Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."

Av Sveriges 16 miljökvalitetsmål är det 14 miljömål som gäller för Jönköpings län.

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Myllrande våtmarker
11. Levande skogar
12. Ett rikt odlingslandskap
13. God bebyggd miljö
14. Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålen Hav i balans och levande kust och skärgård samt Storslagen fjällmiljö berör inte Jönköpings län.

Sveriges klimatlag

I juni 2017 antog riksdagen ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Ramverket omfattar nya klimatmål, en klimatlag och Klimatpolitiska rådet. Klimatmålen är en del av miljömålssystemet vars övergripande målsättning bestäms av det så kallade generationsmålet, som innebär att Sverige ska ”till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Det övergripande målet är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser alls till atmosfären. Efter det ska Sverige ha negativa utsläpp. Negativa utsläpp innebär att utsläppen av växthusgaser i Sverige är mindre än den koldioxid som tas upp av naturen eller samlas in på annat sätt tillsammans med de utsläppsminskningar som Sverige bidrar till genom investeringar i andra länder.

Växthusgasutsläpp från inrikes transporter ska minska med minst 70 % senast år 2030 jämfört med år 2010.

Det finns flera styrmedel som begränsar utsläppen, inte minst genom energieffektivare nya fordon och ökad användning av biodrivmedel. Men styrmedlen behöver förstärkas och kompletteras för att 2030-målet ska kunna nås.

Klimat- och energistrategi för Jönköpings län

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. För att lyckas minska vår påverkan på klimatet och undvika att medeltemperaturen ökar mer än 1,5 grad globalt krävs stora insatser. Jönköpings läns klimat- och energistrategi (reviderad 2025) har tagit fram visioner med sikte på 2045. Kommunstyrelsen har ställt sig bakom länets klimat- och energistrategi. Visionen är att Jönköpings län är ett robust och fossilfritt plusenergilän. Det innebär bland annat:

1. Minskade utsläpp av växthusgaser.
 - Koldioxidutsläppen inom Jönköpings län minskar i takt med länets koldioxidbudget
 - Växthusgasutsläppen från vår konsumtion minskar till en hållbar nivå, motsvarande 1 ton per invånare senast 2045, jämfört med cirka 8 ton 2022.
 - Senast 2030 är växthusgasutsläppen från transportsektorn 70 procent lägre jämfört med 2010.
2. Fossilfri och robust energiförsörjning.
 - Senast 2045 producerar vi mer energi i länet än vi själva använder, den energi vi producerar och använder är fossilfri.
 - Energisystemet i länet är robust med hög leveranssäkerhet och energianvändningen är effektiv och flexibel.
3. Rustade för ett förändrat klimat.
 - I Jönköpings län har vi god kunskap om risker och sårbarheter till följd av ett förändrat klimat och vi arbetar därför systematiskt och integrerat med klimatanpassning i beslut, strategier och planering.
 - Senast 2045 har vi genomfört robusta åtgärder som säkerställer människors hälsa, upprätthåller alla samhällsviktiga verksamheter och borgar för länets attraktivitet och utveckling.

För att öka förutsättningarna för att nå våra regionala klimat- och miljömål har sju fokusområden pekats ut.

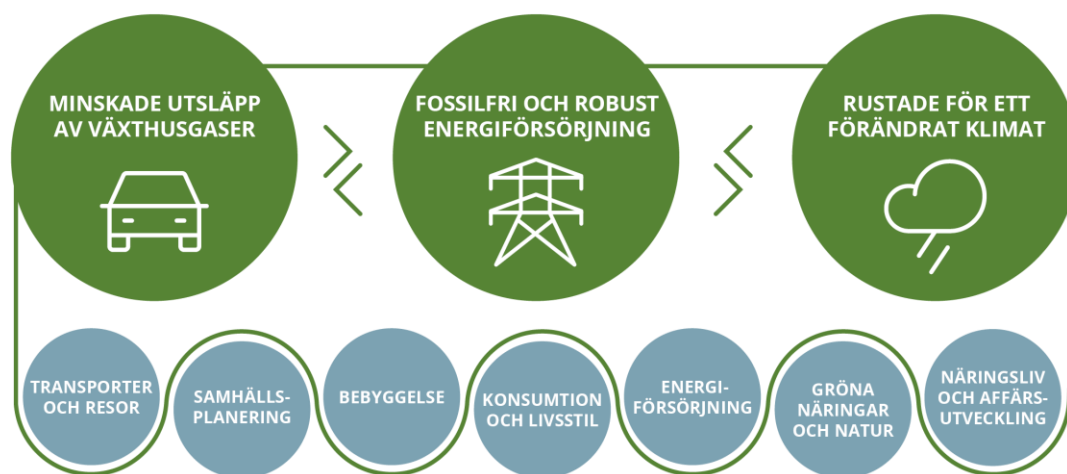
- Transporter och resor
- Samhällsbyggnad
- Bebyggelse
- Konsumtion och livsstil
- Energiförsörjning
- Gröna näringar och natur
- Näringsliv och affärsutveckling

VISION

JÖNKÖPINGS LÄN ÄR ETT ROBUST OCH FOSSILFRITT PLUSENERGILÄN

MÅL

FOKUSOMRÅDEN

Regionala åtgärdsprogram

För att få en mer positiv utveckling för miljön och öka förutsättningarna för att nå miljömålen tar Länsstyrelsen tillsammans med andra aktörer fram åtgärdsprogram. I Jönköpings län finns 5 åtgärdsprogram som samlar olika miljökvalitetsmål och områden.

- **Vattnets miljömål** (bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalité)
- **Hälsans miljömål** (Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Frisk luft, God bebyggd miljö)
- **Grön handlingsplan** (Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv)
- **Minskad klimatpåverkan** (Begränsad klimatpåverkan, Bara naturlig försurning, Frisk luft, god bebyggd miljö)
- **Anpassning till ett förändrat klimat**

Åtgärdsprogrammen gäller i 5 års-cykler och går omlott med varandra. I Vaggeryds kommun beslutar kommunstyrelsen, efter samråd med nämnder och kommunala bolag, vilka åtgärder som kommunen ska genomföra. Aktuella åtgärdsprogram finns att läsa på www.vaggeryd.se.

Biogasöverenskommelsen

Kommunalt forum har tillsammans med länets kommuner samt Region Jönköpings län tagit fram en överenskommelse avseende främjande av produktion och användande av biogas. Överenskommelsen innehåller ett antal åtaganden för kommunerna och Regionen. Kommunfullmäktige i Vaggeryds kommun godkände biogasöverenskommelsen 2018-05-28 (KS 2018/036). För samtliga åtaganden gäller att det ska finnas tillgång på tekniska lösningar och drivmedel. För Vaggeryds kommun gäller bland annat att kommunen ska:

- bereda lämpliga platser för tankning av biogasfordon
- prioritera biogasfordon för egna och leasade fordon (50 % biogasfordon inom 5 år från att ett tankställe etableras)
- prioritera biogasfordon för upphandlade transporter eller genom krav i upphandlingen
- uppdatera riktlinjer i enlighet med ovan nämnda åtaganden
- säkerställa insamling av matavfall

Vaggeryds kommun tog fram en plan för fortsatt utveckling av biogas i Vaggeryds kommun (KS 2020/094) med kommunala aktiviteter kopplade till biogasöverenskommelsen. På kommunstyrelsens arbetsutskott den 2025-08-27 beslutades att de aktiviteter som kvarstår att genomföra i planen integreras i detta miljöprogram.

Övriga kommunala styrdokument

I kommunen finns ett antal andra styrdokument som också behandlar miljöfrågor.

- Avfallsplan – i kommunens avfallsplan behandlas alla mål, strategier och åtgärder som rör avfall
- Översiktsplan – i kommunens översiktsplan framgår kommunens strategiska planering för en hållbar utveckling.
- Grönstrukturplan – i kommunens grönstrukturplan framgår kommunens strategiska planering för grön infrastruktur. Grön strukturplanen innehåller även förslag på åtgärder som ska genomföras.
- Dricksvattenförsörjningsplan, dagvattenstrategi, vattentjänstplan och VA-plan – de olika styrdokumenterna kopplat till vatten berör olika vattenfrågor i kommunen.

Lagstiftning

Svensk lagstiftning inom miljöområdet styrs bland annat genom Miljöbalken (1998:808). Miljöbalkens grundstenar är de allmänna hänsynsreglerna och reglerna beskriver det ansvar som alla har.

- Skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön
- Göra det som behövs för att förebygga, hindra och motverka olägenheter för hälsa och miljö
- Ersätta kemiska produkter och varor med sådana som är mindre skadliga för hälsa och miljö
- Hushålla med råvaror och energi
- Utnyttja möjligheter till återanvändning eller återvinning

Miljöbalken omfattar bland annat miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, avfall och producentansvar, miljökonsekvensbeskrivningar till byggnationer, miljö kvalitetsnormer för luft och vatten, jordbruksverksamhet, tillsyn och vattenverksamhet.

Förutom miljöbalken så styrs vårt avfallsarbete även genom avfallsförordningen (2020:614) och förordningen om producentansvar för förpackningar (2022:1274).

Vårt kemikaliearbete omfattas av miljöbalken, kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (2017:7), förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899), REACH, förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901), arbetsmiljölagen (1977:1160) samt avfallsförordningen (2020:614).

Våra egna verksamheter berörs av förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901) som är en viktig del i att säkerställa att det finns fungerande rutiner och kontroller för det egna arbetet inom bland annat miljöområdet.

För samhällsplaneringen är plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken styrande.

Våra badhus och badplatser styrs bland annat av förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och badvattenförordningen (2008:218)

För den kommunala upphandlingen är det lagen om offentlig upphandling (2016:1145) som är styrande. Den offentliga upphandlingen har stora möjligheter att ställa sociala och miljömässigt hållbara krav.

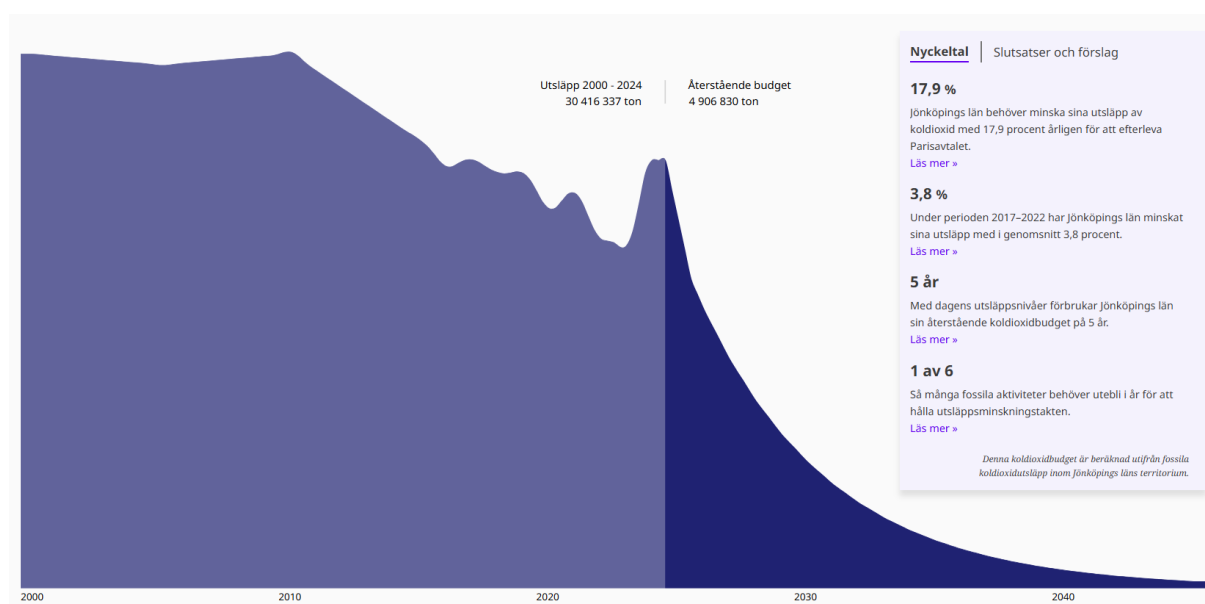
Som kommun är det inte bara viktigt att vi har kunskap om gällande lagstiftning, vi behöver också i alla sammanhang föregå med gott exempel och använda lagkraven som en lägsta nivå.

Uppföljning av statistik och nyckeltal

För att få en bakgrund till de mål och strategier som finns i miljöprogrammet är det bra att ha en bild av utgångsläget.

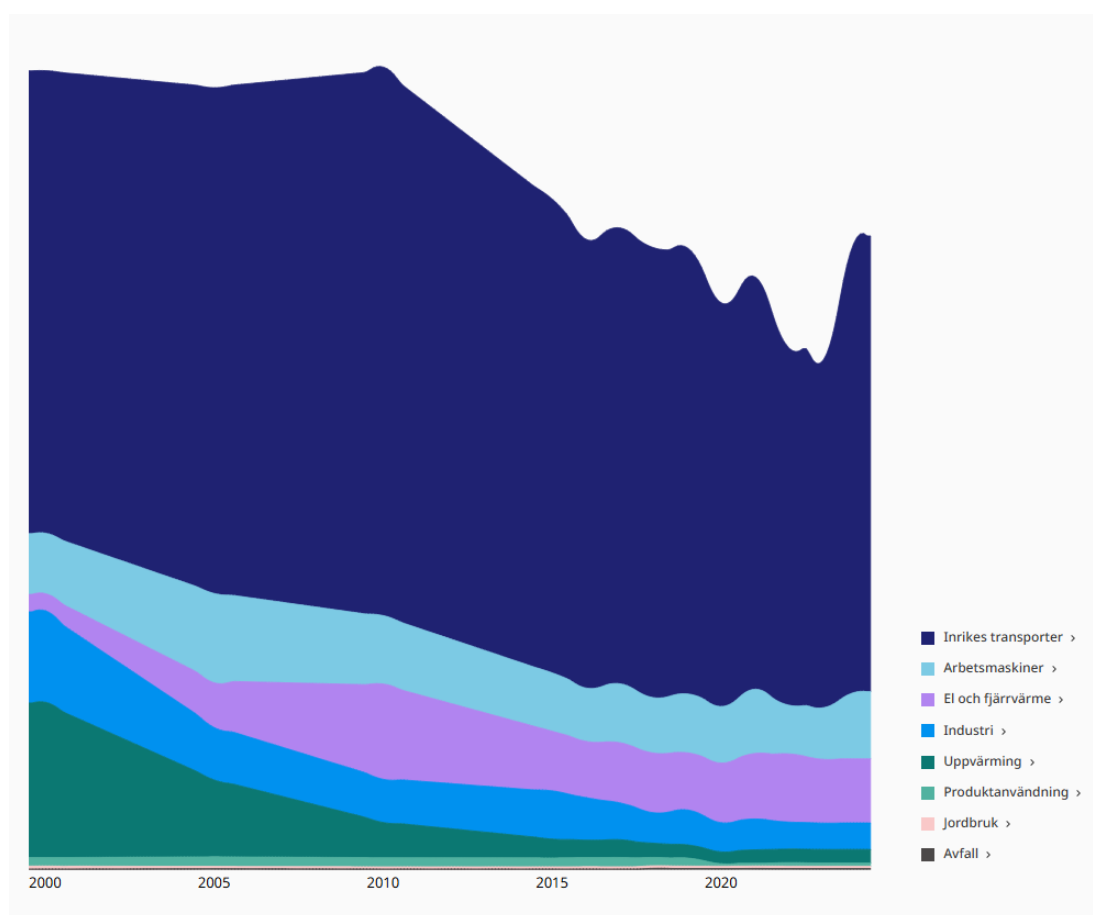
Utsläpp av växthusgaser

Utsläppen av växthusgaser i Jönköpings län behöver minska i snabbare takt för att vi ska nå våra nationella miljömål. Region Jönköpings län har tillsammans med Klimatrådet Jönköpings län, 2022, tagit fram en koldioxidbudget för länet, se figur 1 nedan. Budgeten visar hur stora fossila koldioxidutsläpp som behöver minskas inom länets gränser och hur snabbt de behöver minska för att länet ska uppfylla sin del av Parisavtalet. Koldioxidbudgeten är framtagen för att ligga i linje med Parisavtalet, där världens länder enades om att den globala temperaturökningen ska hållas väl under två grader och att alla ska sträva efter att begränsa den till 1,5 grader.

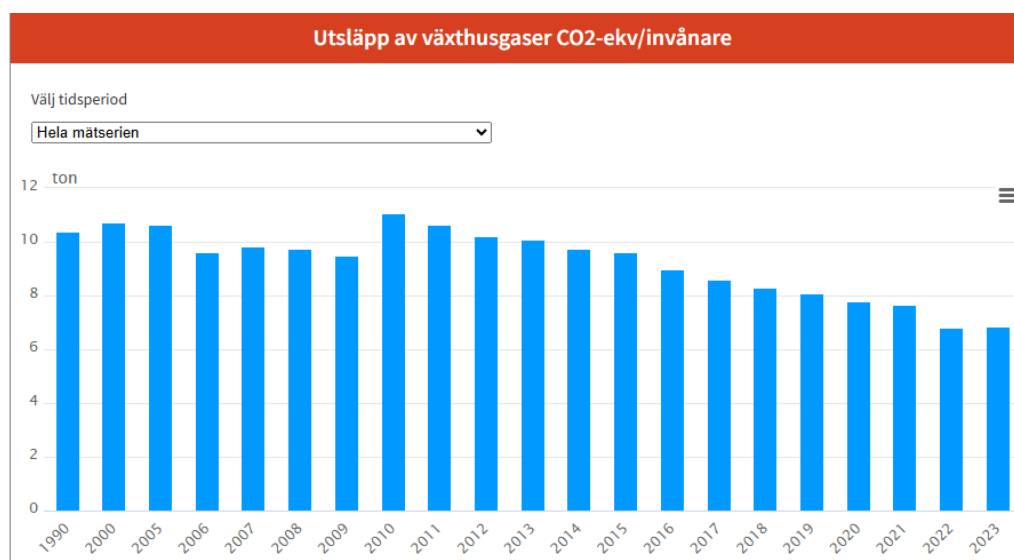
Figur 1. Bilden är från Jönköpings läns koldioxidbudget och visar uppmätta utsläpp av koldioxid för år 2000-2024 i Jönköpings län (lila färg) samt den minskning som behöver göras för att vi ska klara budgeten (mörklila färg). Källa Jönköpings läns koldioxidbudget [Nuläge - Jönköpings läns koldioxidbudget](#).

I Jönköpings län står transporter för de största koldioxidutsläppen. Uppskattade beräkningar för 2024, till följd av den minskade reduktionsplikten, visar på att transporter står för 72 procent av koldioxidutsläppen i länet, varav drygt hälften kommer från persontransporter, se figur 2. Utsläppen inom sektorerna arbetsmaskiner och el- och värme utgör elva respektive tio procent av länets koldioxid. Industrin i länet står för fyra procent, en jämförelsevis låg siffra som troligtvis beror på att el är det dominerande energislaget inom industrin i vårt län.

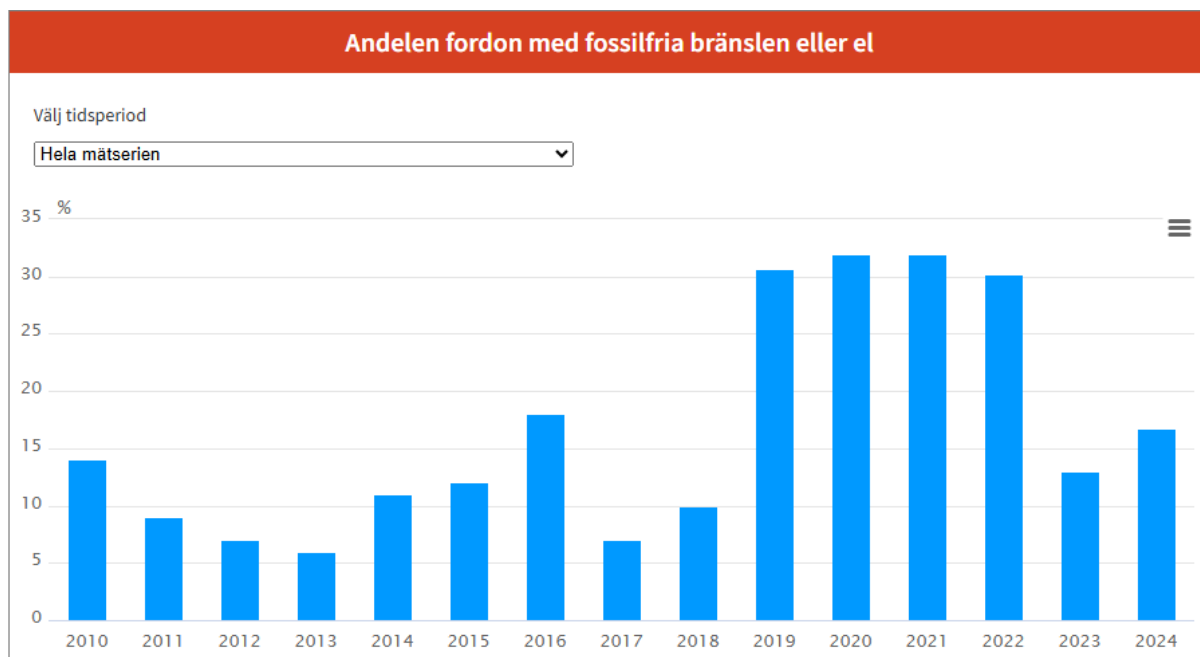
Figur 2. Bilden är från Jönköpings läns koldioxidbudget och visar uppmätta utsläpp av koldioxid för år 2000-2024 i Jönköpings läns fördelat på olika utsläppssektorer. Källa Jönköpings läns koldioxidbudget [Nuläge - Jönköpings läns koldioxidbudget](#).

Utsläppen av växthusgaser per invånare behöver minska i rask takt för att vi ska kunna uppnå de globala och nationella miljömålen. I Vaggeryds kommun ligger vi högre än genomsnittet i både Sverige och länet som under 2023 var 4,18 ton CO₂-ekvivalenter per invånare. Vaggeryds kommun släppte ut 6,18 ton CO₂-ekvivalenter per invånare under 2013, se figur 3.

Figur 3. figuren visar utsläppen av växthusgaser (ton CO₂-ekvivalenter/invånare) i Vaggeryds kommun. Utsläppen per invånare minskar men ligger fortfarande högt över genomsnittet i Sverige och i Jönköpings läns. Källa: Kolada.

Att välja att resa med fossilfria fordon bidrar också till minskade utsläpp av växthusgaser. I figur 4 nedan presenteras utvecklingen av kommunkoncernens fordonsflotta.

Figur 4. Figuren visar andelen fossilfria fordon i kommunkoncernen.

2. Strategier för att bidra till hållbar utveckling

Våra strategier är verktyg och processer som säkerställer att det vi gör bidrar till en ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling. Strategierna är länken mellan miljöpolicy, som är kommunens övergripande förhållningssätt och miljöprogrammets mål och åtgärder.

Vi bidrar till hållbar utveckling genom att:

- **Leda och styra**
- **Upphandla och köp in**
- **Arbeta med ständiga förbättringar**
- **Kompetensutveckla**
- **Samverka**
- **Kommunicera**
- **Digitalisering**
- **Beredskap**
- **Samhällsutveckla**

Leda och styra

Övergripande strategi

- **I kommunorganisationen ska miljö- och hållbarhetsfrågorna vara en naturlig del av vår ledning och styrning**

Ansvar för genomförandet

Nämnderna och bolagsstyrelserna har ansvar för att miljöanpassa sin verksamhet och ta miljöhänsyn i sina beslut och i sin verksamhet. De ansvarar för att miljöprogrammet blir ett styrande dokument i förvaltningar och på enhetsnivå. De har huvudansvar för att åtgärderna i miljöprogrammet genomförs. Miljö- och hållbarhetsarbetet ska vara en naturlig del av verksamheten och är inte något som ligger skilt från kärnverksamheten.

I den operativa verksamheten är det chefslinjen som har ansvar för miljöprogrammet och åtgärdernas genomförande. Ansvaret följer linjeorganisationen. I det goda ledarskapet ligger ett ansvar att uppmuntra till nytänkande och att stötta och inspirera i arbetet med ständiga förbättringar. Att påvisa en tydlig riktning är också en del i det goda och effektiva ledarskapet.

Kommunstyrelsens samordningsansvar

Kommunstyrelsen har samordningsansvar för det övergripande strategiska miljö- och hållbarhetsarbetet. Samordningsansvaret innebär att driva på, utveckla och ha en helhetsbild av resultaten samt att redovisa resultaten till kommunfullmäktige.

Miljö- och hållbarhetsstrategen på kommunledningskontoret har det operativa samordningsansvaret och genomför arbetet på uppdrag av kommundirektören. Miljö- och hållbarhetsstrategen har till uppgift att utveckla, samordna, kommunicera, förbättra och driva på miljöarbetet samt ha överblick över kommunkoncernens miljöarbete. Miljö- och hållbarhetsstrategen stödjer och kommunicerar med övriga tjänstepersoner som agerar miljöombud på olika sätt på de olika förvaltningarna. Miljö- och hållbarhetsstrategen har också till uppgift att hålla samman uppföljnings- och redovisningsarbetet. Rapportering och uppföljning sammanställs årligen av miljö- och hållbarhetsstrategen till en Miljöredovisning, som delges kommunfullmäktige.

Miljösamordnare

På respektive förvaltning och bolag finns en eller flera miljösamordnare som fungerar som ett stöd till förvaltningschef/vd med att samordna och verkställa miljöarbetet. En del verksamheter har utpekade miljösamordnare och andra verksamheter har fler tjänstepersoner med specialistkompetens som ansvarar för sina egna frågor. Miljösamordnarna har till uppgift att utveckla, samordna, kommunicera, förbättra och driva på miljöarbetet samt ha överblick över förvaltningens/bolagets miljöarbete.

Miljösamordnarna initierar nya miljöfrågor och driver arbetet framåt på uppdrag av förvaltningschef/vd. De ska också se till att kunskapen om miljöfrågor i verksamheten ökar så att det kan ske ständiga förbättringar. Miljösamordnarna ska också se till så att chefer och personal har kännedom om miljöprogrammet och miljöredovisningarna. Miljösamordnaren kommunicerar till verksamheten och till förvaltningschef/vd det som förmedlas av miljö- och hållbarhetsstrategen.

I uppdraget ingår också att följa upp och rapportera verksamhetens miljöarbete till förvaltningschef/vd och till miljö- och hållbarhetsstrategen.

Planerings- och redovisningscykel

Miljö- och hållbarhetsfrågorna ingår i den årliga planerings- och budgetprocessen. Dessa frågor kan inte leva sitt eget liv utanför den gängse processen. Att säkerställa en plattform för och ett genomförande av miljöprogrammets åtgärder är en uppgift för samtliga ansvariga.

I Vaggeryds kommun har vi mål för god ekonomisk hushållning. Det innebär att varje generation ska bära sina egna kostnader. Detta liknar det nationella generationsmålet för miljö: Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Miljöinvesteringar kan vara lönsamma, ibland på kort sikt och ibland på längre sikt. Miljöarbetet kan innebära en ekonomisk belastning just nu men ger långsiktigt goda effekter som gör att det är en fördel att göra investeringen nu. Det kan vara investeringar i ny teknik eller energibesparande åtgärder som får en direkt positiv effekt på ekonomin. Det kan också vara investeringar i klimatanpassningslösningar som innebär att en högre kostnad nu men långsiktigt förebyggs skador, som till exempel risk för översvämning. Även investeringar i infrastruktur för hållbart resande och gröna miljöer får en positiv inverkan på folkhälsan på kort och lång sikt.

Nämnderna/styrelserna redovisar årligen genomfört miljö- och hållbarhetsarbete. Detta ligger sedan till grund för Miljöredovisningen. I årsredovisningens förvaltningsberättelse ingår en sammanfattning på övergripande nivå. I nämndernas verksamhetsberättelser för året ingår att följa upp sitt ansvar enligt sina reglementen bland annat sitt miljöarbete. Bristande måluppfyllelse kopplat till organisationens ekologiska resurser ingår som en del av den löpande internkontrollen. Kommunstyrelsen och kommunfullmäktige samt andra med ansvar har till uppgift att använda det som redovisats i nästa års planeringscykel.

Aktivt och levande arbete

Miljöprogrammet ska vara ett aktivt och levande dokument. Kompletteringar och revideringar ska kunna tas in i programmet genom tillägg beslutade av kommunfullmäktige. Till exempel kan detta bli aktuellt om/när kommunen åtar sig nya åtgärder som ingår i de regionala åtgärdsprogrammen.

Upphandla och köpa in

Upphandling och inköp är viktiga strategiska verktyg. Kommunens policy och riktlinjer för upphandling och inköp ska följas vid all anskaffning av varor och tjänster.

För vägledning i arbetet finns Upphandlingsmyndigheten, som erbjuder kriterielistor på tre nivåer: bas, avancerad och spjutspets. Dessa kriterier fungerar som stöd i upphandlingsprocessen. Val av nivå bör anpassas utifrån det som ska upphandlas samt utbudet på marknaden. Utöver stödet från Upphandlingsmyndigheten samarbetar Jönköpings läns kommuner för att skapa samsyn i miljöfrågor och för att stärka den gemensamma kompetensen.

Övergripande mål för upphandling

- **Tydliga hållbarhetskrav ska ställas vid upphandling för att minska produkter och tjänsterna klimatpåverkan samt att ta hänsyn till klimatanpassning och biologisk mångfald.**

Klimatanpassning

När klimatet förändras leder det till ändrade väderförhållanden vilket medför ökad risk för mycket höga temperaturer, skyfall, översvämningar och högre luftfuktighet. Det är effekter och risker som upphandlande organisationer kan behöva ta hänsyn till i sina inköp och upphandlingar. Behovet av att ställa klimatanpassningskrav kan finnas för många inköpskategorier. Det kan exempelvis handla om att ökade temperaturer kräver anpassningar av byggnader, eller att extremväder kan påverka försörjningen av varor som behövs för samhällsviktig verksamhet. Upphandlingsmyndigheten och SMHI har tagit fram en vägledning för klimatanpassning i upphandlingar [Vägledning för klimatanpassade upphandlingar — SMHI](#)

Minskad klimatpåverkan

Upphandlingar i offentlig sektor bidrar till utsläppen av växthusgaser. Genom att upphandla med fokus på minskad klimatpåverkan så bidrar kommunen till att uppnå det nationella miljömålet om noll nettoutsläpp 2045. Att upphandla med klimathänsyn går ofta hand i hand med andra miljömål, som minskning av miljö- och hälsofarliga ämnen i samhället och bevarande av den biologiska mångfalden. Att upphandla med klimathänsyn innebär i praktiken att ställa höga krav på exempelvis energieffektiva byggnader, effektivare transporter och fordon med lägre utsläpp, minskad plastanvändning och återbrukade produkter.

Biologisk mångfald

Upphandlingar i offentlig sektor påverkar även den biologiska mångfalden. Genom att upphandla med fokus på biologisk mångfald så kan kommunen bidra till att nå miljömålet Ett rikt växt- och djurliv. I samband med bygg-, anläggnings- och driftentreprenader har vi goda möjligheter att främja biologisk mångfald genom att till exempel anlägga ängsmark eller sandiga ytor för vildbin och andra pollinerare. Vilka krav vi ställer vid upphandling av livsmedel har också en betydande inverkan på biologisk mångfald, inte minst i odlingslandskapet.

Utdrag från kommunens policy och riktlinjer för upphandling och inköp

Antagen av kommunfullmäktige 2024-01-29§8

Ekologisk hållbarhet

Miljökrav vid upphandling ska alltid ställas utifrån ett helhetsperspektiv så att kraven blir proportionerliga. Upphandling och inköp ska följa kommunens antagna Miljöprogram och övriga antagna styrdokument inom området. Eventuella avsteg ska motiveras och dokumenteras.

Ekonomisk hållbarhet

Material- och resursförsörjningen i kommunen ska främja en cirkulär ekonomi. Upphandling och inköp ska genomföras där det är motiverat med hänsyn till befintliga resurser och material i kommunens verksamheter. Genom att välja begagnat, renovera och överlåta befintliga möbler istället för att köpa nya minskar både kostnader och miljöpåverkan.

Social hållbarhet

Kommunens upphandlingar och inköp ska främja ett socialt hållbart samhälle.

Vid upphandling ska kommunen kräva, där det är möjligt:

- att varor som levereras till kommunen är framställda under förhållanden som är förenliga med ILO:s kärnkonventioner.
- kollektivavtalsliknande villkor när det gäller lön, semester och arbetstid.

Kommunen ska också där det är möjligt:

- ställa sysselsättningskrav och möjliggöra att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden bereds jobb hos kommunens leverantörer
- reservera upphandling med syfte till att stödja integration av personer med funktionsnedsättning eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Arbeta med ständiga förbättringar

Vaggeryds kommun arbetar med ständiga förbättringar som en naturlig del av vardagen kopplat till visionen Plats att göra skillnad. Med en arbetsplats där medarbetare ser helheten och utvecklas ska vi skapa ett ökat värde för de vi finns till för. Att arbeta med ständiga förbättringar kopplat till miljöarbetet är ett naturligt sätt att implementera miljötanket i våra vardagliga arbetsuppgifter. Med utgångspunkt från områden vi kan påverka kan arbetet bli konkret, exempelvis genom att analysera och diskutera den egna enhetens transporter, inköp eller energianvändning.

Till stöd för arbetet finns en värdeverkstad där verktyg för det interna kvalitetsarbetet finns samlat och ska ge stöd och inspiration i vardagen. Olika verksamheter har även specifika kvalitetskrav (exempelvis inom kostverksamhet) och politiskt beslutade riktlinjer (exempelvis inom upphandling) där miljö- och hållbarhetsperspektivet ofta ingår. Avvikelser och stora risker med miljöarbetet kan därmed också lyftas i verksamheternas egen internkontroll enligt ett särskilt reglemente för internkontroll och tillämpningsanvisningar.

Kompetensutveckla

Övergripande strategi

- **Vaggeryds kommun ska bidra till att öka både den generella kunskapen om miljö- och hållbarhetsfrågor samt den specifika ämneskompetensen inom vissa miljöområden.**

Kommunen har en bred och omfattande verksamhet inom många olika verksamhetsområden. För att få handling och resultat i miljöarbetet räcker det inte att klargöra vad som ska göras i en åtgärd. Det behövs en helhetsbild över varför, vad, hur och vart det ska leda. Kompetensutveckling är således a och o för ett gott resultat. Om fler har kunskap är det också fler som kan delta, leda och driva.

Miljöarbetet kan innebära olika kompetensbehov inom olika verksamheter. Att se till att verksamheterna har rätt kompetens är ett ansvar för respektive nämnds-/utskotts/styrelses ledningsorganisation. Vissa ämnesområden är gemensamma och generella för kommunkoncernen och utbildningar inom dessa områden ska ske samordnat.

Samverka

Övergripande strategi

- **Vaggeryds kommun ska samverka med andra för att på så sätt nå största möjliga effekt och resultat i miljöarbetet.**
- **Barn och unga ska involveras i kommunens miljöarbete och ha möjlighet att bidra med synpunkter kring miljöfrågor.**

Att jobba effektivt med miljöfrågor handlar ofta om att inspirera och motivera varandra till ett mer hållbart arbetssätt. Kan du – kan jag. Vill du – vill jag. Vi behöver varandras erfarenheter och kompetenser för att komma snabbare och effektivare framåt. Detta gäller givetvis inom respektive förvaltning och bolag men också över förvaltnings- och bolagsgränserna.

Kommunen ska också föregå med gott exempel och att ha en aktiv dialog med våra leverantörer, företag, föreningar, handlare och kommuninvånare. Det kan också gälla samverkan med våra samarbetspartners och inom våra olika nätverk som till exempel Länsstyrelsen och andra myndigheter, kommuner, Energikontor Norra Småland, Klimatrådet samt energi- och klimatrådgivarna.

Energikontoret Norra Småland

Energikontor Norra Småland är en del av Region Jönköpings län och ett av 14 energikontor i Sverige. Energikontor Norra Småland arbetar med att bidra till att Jönköpings län ska uppnå sina klimatmål och ska skapa förutsättningar för regionen, kommunerna och näringslivet att ställa om till en miljömässigt hållbar verksamhet och en klimatsmart vardag. Energikontor Norra Småland driver projekt inom områdena cirkulärt och resurseffektivt företagande, hållbart byggande och renovering samt hållbart resande och transporter. Vaggeryds deltar i flertalet av dessa projekt, vilket är en förutsättning för en liten kommun att kunna anta större utmaningar.

Energicentrum - energi- och klimatrådgivarna

Energicentrum är ett samarbete om energi- och klimatrådgivning för Jönköping, Habo, Mullsjö, Sävsjö, Vetlanda och Vaggeryds kommuner som funnits sedan 1998. Den kommunala energi- och klimatrådgivningen är finansierad med bidrag från Energimyndigheten. Det är därför en kostnadsfri och opartisk tjänst som riktar sig till privatpersoner, små och medelstora företag, föreningar och organisationer. Energi- och klimatrådgivning sker inom bland annat uppvärmning, energieffektivisering, förnybar energi och hållbara transporter.

Klimatrådet

Klimatrådet är en samverkansorganisation med medlemmar från privata näringslivet, ideella organisationer samt myndigheter och kommuner. Vaggeryds kommun är medlem i klimatrådet och är också en aktiv part med både politiker och tjänstemän representerade i rådet och tillhörande arbetsgrupper. Klimatrådets syfte är att skapa engagemang och påverkansmöjligheter inom klimat- och energiarbetet och tillsammans bidra till att förverkliga visionen om att Jönköpings län ska bli ett plusenergilän.

Natur- och miljörådet

Natur- och miljörådet i Vaggeryds kommun är ett råd som består av föreningar och organisationer med fokus på eller intresse för miljö- och naturfrågor. Förutom föreningarna består natur- och miljörådet av två politiska ledamöter från kommunstyrelsen och en ledamot från miljö- och byggnämnden. Natur- och miljörådet samordnas av miljö- och hållbarhetsstrategen på kommunledningskontoret.

Natur- och miljörådets syfte är att vara ett forum för samverkan mellan Vaggeryds kommun och rådets föreningar och föreningarna i rådet fungerar som remissinstanser i olika kommunala frågor som berör natur- och miljöarbetet.

Samverkan med näringslivet

Näringslivsenheten på Vaggeryds kommun arbetar för att främja näringslivet och skapa förutsättningar för ett gott företagsklimat. Näringslivsenhetens arbete kopplar an mot Agenda2030 och kommunfullmäktiges övergripande mål. Näringslivsenheten lyfter goda lokala exempel på hållbara företag för att andra ska inspireras av dem. Kommunen anordnar tematiska träffar, exempelvis rundabordet-samtal, där företag kan hitta samarbete med varandra kring exempelvis hållbarhet och cirkulär ekonomi. Miljö- och hållbarhetsfrågor är ständigt aktuella och näringslivsenheten arbetar för att hjälpa företag att hitta cirkulära affärsmodeller, skapa energieffektivisering och energilagring, använda förnyelsebara bränslen. Näringslivsenheten har dialog och samtal med logistik- och transportföretag kopplat till produktion och användning av förnyelsebara bränslen och el.

Samverkan med barn och unga

Barn och unga är en viktig målgrupp i kommunens miljöarbete. Barn och unga ska på olika sätt kunna komma till tals i miljöfrågor som rör dem och samhällsutvecklingen. Samverkan med barn och unga sker i första hand via förskolor och skolor.

Kommunicera

Kommunikation och information är ett viktigt verktyg för att få fler inom och utanför organisationen att bidra till det långsiktiga arbetet med miljö och hållbarhet utifrån kommunens miljöprogram. Kommunens vision och värdegrund ska genomsyra vårt förhållningssätt till kommunikation. Det innebär att vi tillsammans kan berätta om en ”plats för att göra skillnad” – vårt huvudbudskap för att berätta om Vaggeryds kommun som plats och organisation.

Intern kommunikation

För att miljöarbetet ska bli en integrerad del av verksamheten behöver alla anställda få kunskap om mål, riktlinjer och hur arbetet utvecklas, både övergripande och inom den egna verksamheten. En välfungerande intern kommunikation är avgörande för att sprida denna kunskap. Informationen behöver vara tillgänglig, aktuell och relevant, så att den stödjer arbetet enligt miljöprogrammet. Miljöarbetet bör också uppmärksammas i sammanhang där medarbetare möts och där gemensam förståelse kan byggas, exempelvis genom utbildningsinsatser och i löpande dialog inom verksamheten.

Extern kommunikation

Den externa kommunikationen i Vaggeryds kommun är en del av styrningen genom en marknadsplan som är framtagen tillsammans med företag och föreningar. Marknadsplanens syfte är att skapa en samsyn kring hur vi bygger bilden och berättelsen om Vaggeryds kommun som plats och vilka områden vi behöver utveckla för att bli mer attraktiva. Marknadsplanen och den externa kommunikationen har tre delmål:

- Platssymbolen – vår visuella identitet.
- Berätta – jobba med storytelling.
- Göra tillsammans – att söka samarbete och utveckla tillsammans.

Den externa kommunikationen i Vaggeryds kommun är en del av styrningen genom en marknadsplan som är framtagen tillsammans med företag och föreningar. Marknadsplanens syfte är att skapa en samsyn kring hur vi bygger bilden och berättelsen om Vaggeryds kommun som plats och vilka områden vi behöver utveckla för att bli mer attraktiva. Marknadsplanen och den externa kommunikationen innebär bland annat att kommunicera med hjälp av berättelser och goda exempel samt att söka samarbete och utveckla tillsammans med civilsamhälle och näringsliv.

Kommunen är en av flera viktiga aktörer för att öka delaktigheten och engagemanget i miljöfrågor samt ge möjlighet till insyn i kommunens miljöarbete. För kommuninvånarna och omvärlden ska www.vaggeryd.se vara den primära kanalen för att inhämta information om miljöarbete i kommunen. Via www.vaggeryd.se nås Vaggeryds miljöbarometer som presenterar kommunens mål och uppföljning inom miljöarbetet.

Information och berättelser med ett hållbart miljöperspektiv förmedlas genom kommunens kanaler, där val av kanal anpassas utifrån målgrupp och budskap för att säkerställa en effektiv kommunikation.

Sociala medier är ett bra verktyg för att kommunicera med våra målgrupper där de finns. Genom att kommunicera genom sociala medier kan vi bidra till öppenhet och insyn i vårt arbete. Sociala medier är också kanaler för att informera och ger möjlighet till ökad dialog och delaktig genom interaktion med användarna. Kommuntidningen HÄR går ut till alla kommuninvånare och är ett sätt att förmedla information och berättelser med ett hållbart miljöperspektiv till kommuninvånare och företag.

Vid evenemang och temadagar där vi möter våra målgrupper finns möjlighet att informera om aktuella miljö- och hållbarhetsfrågor samt visa upp och dela med sig av goda exempel inom miljöområdet.

Media

Media spelar en viktig roll för demokratin. De har ett samhällsuppdrag att granska offentliga myndigheters verksamhet och har också en viktig roll som opinionsbildare. De är bärare av viktig information till människor som bor och verkar i, samt besöker Vaggeryds kommun. Vi förser media med så korrekt och fullständigt underlag som möjligt. Vi bevakar, analyserar och bemöter vid behov artiklar, debattinlägg och insändare snabbt och sakligt. Vi gör egna insatser genom planerad pressinformation och annonserar på ett effektivt sätt.

Produktion av informationsmaterial

Produktion av internt och externt informationsmaterial ska alltid göras på ett genomtänkt sätt för att minska negativ påverkan på miljö och klimat.

Aktiviteter kopplat till kommunikation

Ta fram en kommunikationsplan för miljö- och hållbarhetsarbetet:

- Beskrivning hur vi arbetar med media, t ex skickar pressmeddelande och bjuder in till aktiviteter vi vill visa upp
- Se över vilken grundinformation som behöver finnas på vaggeryd.se
- Målsättning om innehåll kring nyheter, blogg och sociala medier både inför en insats och efter en insats. Berätta vad som händer och berätta vad som hänt.
- Förtydliga vad vi menar med miljövänlig produktion av informationsmaterial
- Miljösäkrade profilprodukter
- Utdelning av internt och externt miljöpris
- Bilden av Vaggeryds kommun som en hållbar kommun (t ex riktlinjer för evenemang, engångsprodukter)

Digitalisering

Det pågår en omställning mot en mer hållbar värld för att bemöta klimatförändringarna. Insikten att vi står inför en dubbel omställning, en grön och en digital, har lett till att man måste se på dessa två omställningar tillsammans för att förstå hur de båda kan bidra till ett mer hållbart samhälle men också hur de eventuellt påverkar varandra.

En ökad digitalisering har gett och ger ökad möjlighet till distansarbete vilket kan bidra till minskade transporter från hemmet till arbetsplatsen. Energiförbrukningen på arbetsplatsen minskar, men ökar istället i hemmen. En ökad digitalisering medför mer digital post och digitala tjänster vilket innebär att pappersförbrukningen minskar. Användning av digital teknik och AI medför ökade utsläpp från servrar och AI-tjänster men skapar stora möjligheter till effektivare arbete.

All den elektroniska utrustningen som används, såsom mobiltelefoner, läsplattor och datorer behöver hanteras även ur ett miljömässigt hållbart perspektiv. Det innebär att produkter ska användas så länge som möjligt, så länge de håller en god funktion. Det kan göras genom möjlighet till längre leasingtider eller rotation av utrustning. Det är också viktigt att uttjänt elektronisk utrustning i största mån ska återbrukas eller återvinnas.

Beredskap

Beredskapsfrågan har fått större fokus de senaste åren på grund av en förändrad omvärld. Att ha god beredskap både hos kommunen och i civilsamhället är viktigt för att ett samhälle ska fungera i kris och krig. En god beredskap har förberett samhället för kriser, olyckor och krig. Det inkluderar allt från att ha tillräckligt med mat och vatten till att ha planer för att evakuera befolkningen. Kriser kan ha flera aspekter och olika saker kan påverka. Det är därför bra att sprida sina risker och arbeta strategiskt på flera områden.

Energi

Klimatarbetet innebär att vi ska ställa om till fossilfri energi och energieffektivisera för att minska effekterna av klimatförändringarna. Ur beredskapsperspektiv är det viktigt att vi har ett robust och tillförlitligt energisystem där delar även kan fungera i kris. Energilagring, flexibilitet, energigemenskaper och en mångfald av energislag bidrar till en stabil och robust energiförsörjning. Det gäller att skilja på åtgärder och drift i ett krisläge och i ett normalläge. Grunden i kommunens miljöarbete är att vi ska använda så mycket fossilfri energi som möjligt, oftast innebär detta fjärrvärme för uppvärmning av lokaler. För att trygga uppvärmningen av samhällsviktiga kommunala lokaler samt för att kunna upprätthålla nödvändig samhällsviktig verksamhet vid elbortfall har dieseldrivna reservkraftverk köpts in. Dessa används bland annat för att hålla igång pumpar till fjärrvärmeförsörjningen.

Transporter

Precis som i energiarbetet behöver transportsektorn ställa om till fossilfria alternativ. Ur beredskapsperspektiv är det viktigt att det finns tillgängliga fordon för att utföra de samhällsviktiga uppdrag som kommunen har även under en kris. I förvaltningarnas kontinuitetsplanering av fordon och transporter är det viktigt att olika nivåer av beredskap kan hanteras, inte endast normalläge eller den mest allvarliga krisen. Genom samverkan i kommunkoncernen och strategiska beslut kan målet om fossilfria fordon uppnås samtidigt som en god beredskap finns. Till exempel kan bränslelager med HVO eller Ecopar byggas upp lokalt, bränslen som kan användas i kris till fordon och fordonsladdning med hjälp av reservkraft. I normalläget är kommunen då inte lika sårbara och kan i större utsträckning använda elbilar.

Samhällsutveckla

Övergripande strategier

- Kommunen undviker att exploatera naturområden med hög kontinuitet, alltså sådana områden som varit orörda under en lång tid.
- Kommunen ska prioritera kollektivtrafik framför enskild bilism och arbeta för att göra det enkelt att ta sig till stationerna och hållplatser för att sedan resa vidare.
- Vaggeryds kommun prioriterar cyklisterna som trafikanter. Cykelvägar ska ha god framkomlighet samt vara säkra, trygga och lättorienterade.
- Alla är någon gång under resans gång fotgängare. Kommunen ska främja gående som trafikanter och det ska ses som ett eget transportslag som ska ha en god tillgänglighet i alla orter.

Markanvändningen har stor påverkan på två globala utmaningar: klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald. Här har kommunen stor påverkan med sitt planmonopol och sitt inflytande över samhällsplaneringen genom översiktsplan och detaljplan.

Planera för en klimatsmart vardag

Kommunen har en roll i samhällsplaneringen och måste planera både kortsiktigt och långsiktigt för en hållbar kommun. I det kortsiktiga perspektivet ska kommunen tillhandahålla service till invånarna så att de kan miljöanpassa sin vardag och bidra till hållbarhet och minskade utsläpp av växthusgaser. Viktiga frågor för att bidra till ett hållbart samhälle är användning av fossilfri energi, energieffektiva bostäder, gröna miljöer i våra samhällen, utbyggt gång- och cykelvägnät samt en väl fungerande kollektivtrafik. I det långa perspektivet är det viktigt att skapa förståelse för en hållbar helhetsbild, där samhällsplaneringens olika utvecklingsdelar vägs samman med de miljöutmaningar vi står inför och vilka investeringar som bör prioriteras. Vaggeryds kommuns översiktsplan, laga kraft 2024, är framtagen med målet att presentera hur kommunen kan planera för att växa hållbart på sikt.

Vaggeryds kommun vill vara en transporteffektiv kommun där planeringen utgår ifrån att öka reseandelarna med kollektivtrafik samt gång och cykel, så att den nationella miljö- och klimatpåverkan minskar. Samtidigt är Vaggeryds kommun en landsbygdskommun där bilen fortsatt att förbli ett viktigt komplement i det framtida transportsystemet. En transporteffektiv kommun innebär en effektivisering av trafikarbetet i samhället med bland annat energiintensiva trafikslag såsom personbil och lastbil. Vaggeryds kommun vill utöka den hållbara mobiliteten samt arbeta för infrastrukturåtgärder som gynnar detta.

Genom att i central- och serviceorterna främja gång- och cykelvänliga strukturer som möjliggör en ökad andel resor till fots eller med cykel, sker det en positiv förändring i folkhälsan samtidigt som bilberoendet minskar och förbättrar miljön. Vaggeryds kommun ska eftersträva en socialt sammanhållen miljö med människan i centrum. Det ska finnas plats för människor att mötas och vistas, god tillgänglighet och innehållsrika samt levande gaturum som lockar.

Planera för starka ekosystem

Negativa effekter från klimatförändringarna och förlust av biologisk mångfald är två parallella kriser som är starkt sammankopplade och som har en tydlig koppling till mänskliga aktiviteter. Kommunen behöver i samhällsplaneringen säkerställa att planeringen sker så att starka ekosystem skapas och bibehålls. Grönska och vatten är kvaliteter som ska finnas i närheten av bostadsområden såväl som i samhällets övriga livsmiljöer, både genom ekologisk funktion och i upplevelsevärden. Kommunen ska arbeta med biologisk mångfald, ekosystemtjänster och grön infrastruktur. Samtidigt som klimatförändringarna har en negativ inverkan på den biologiska mångfalden, är en hög biologisk mångfald viktig för att lindra effekterna av klimatförändringarna. En rik biologisk mångfald säkerställer att vi har ekosystemtjänster, som är grunden för vår välfärd. Resilienta ekosystem bidrar till exempel till att buffra för de extrema väderhändelser som blir allt vanligare i skenet av ett förändrat klimat.

3. Miljöriktlinjer

Det mycket vi alla kan och bör göra under arbetstid för att bidra till en hållbar utveckling av vårt samhälle. Om en snabbare och mer effektiv omställning av våra beteenden ska ske, bör den hållbara livsstilen dock inte begränsas till att bara gälla arbetstid. Många av nedanstående riktlinjer kan du även tänka på som privatperson.

Miljöriktlinjerna gäller för alla anställda och förtroendevalda i det dagliga arbetet. De tipsar och vägleder mot ett mer hållbart beteende. De fyra riktlinjerna är:

- **Spara energi**
- **Miljöanpassa transporterna**
- **Upphandla och köp in med hänsyn**
- **Förebygg avfall enligt avfallstrappan**

Spara energi

- **Släck** ljuset när du lämnar ett tomt rum. Ta också ansvar och stäng av kopiator/skrivare och släck ljuset i korridoren och andra allmänna utrymmen på arbetsplatsen om du är sist kvar.
- **Stäng** dator och skärm när du går hem för dagen. Korrekturläs på skärmen i så stor utsträckning som möjligt och se till att din standardinställning på skrivaren är dubbelsidig svartvit utskrift.
- **Rätt** inomhustemperatur sparar energi.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens energibesparing ska göras i årsredovisningen.

Möten och resor

- **Första steget – Resfritt möte**
Se alltid över om det går att genomföra ett resfritt möte (via telefon eller digitalt) i första hand. Att genomföra ett resfritt möte minskar miljöpåverkan och sparar både tid och pengar.
- **Andra steget – Val av transportsätt vid kortare tjänsteresor (upp till 5 mil)**
Välj ett klimatsmart sätt att resa om du måste resa. Gå, cykla eller välj kollektivtrafiken i första hand. Bilen ska användas i andra hand och då gäller följande prioritetsordning. Att samåka är ett effektivt sätt att minska transporterna:
 1. Gå, cykla eller kollektivtrafik
 2. Tjänstebil (verksamhetens egna bilar eller bilpoolsbilar)
 3. Externa hyrbilar (finns upphandlat avtal och miljöbil ska väljas)
 4. Egen bil

- **Tredje steget – Val av transportsätt vid längre tjänsteresor (längre än 5 mil)**

Vid längre tjänsteresor ska alltid ett så klimatsmart alternativ som möjligt väljas. Buss, tåg, externa hyrbilar och flyg bokas via upphandlad resebyrå. Följande prioritetsordning gäller:

1. Buss eller tåg
2. Externa hyrbilar
3. Egen bil
4. Flyg

Anslutningsresor ska i möjligaste mån ske med kollektivtrafik.

- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens hållbara resor ska göras i årsredovisningen.

När du själv bjuder in till möten/konferenser/seminarier/utbildningar med mera välj tidpunkt och lokal så att användning av kollektivtrafik eller annat miljövänligt färdssätt underlättas. Uppmana även till samåkning i inbjudan.

Upphandla och köp med miljöhänsyn

- **Köp** upphandlade produkter och tjänster. Om du är osäker på kommunens avtal, stäm av med upphandlingsenheten eller avtalsdatabasen som du når via intranätet.
- **Välj** de bästa miljöprodukterna vid alla inköp. Genom att använda beställningssystemet, som enkelt och lätt visar miljömärkta och ekologiska produkter, spar du både arbetstid och resurser.
- **Samordna** dina beställningar. Det minskar antalet beställningstillfällen och transporter samt motverkar små beställningar som annars genererar onödiga frakter.
- **Undvik** att byta ut utrustning i onödan. Överväg i stället längre hyresperioder, inköp av renoverade produkter och återbrukad utrustning. Se över befintliga möbler och reparera vid behov, i stället för att köpa nytt. Sträva också efter ett standardiserat sortiment för att underlätta hantering, komplettering och eventuella framtida byten eller anpassningar.
- Kolla gärna med kollegor på andra enheter eller arbetsplatser om det går att byta låna eller köpa möbler eller annan utrustning.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens miljöhänsyn vid upphandling ska göras i årsredovisningen.

Du som upphandlar ska känna till Upphandlingsmyndighetens kriterier (www.upphandlingsmyndigheten.se). Den avancerade kravnivån ska användas inom energi- och transportområdet och även eftersträvas inom övriga områden.

Förebygg avfall enligt avfallstrappan

Kommunens avfallsarbete utgår från avfallsplanen. I avfallsplanen finns målområdena:

- **Förebygga avfall**

Avfall ska förebyggas i alla verksamheter och av dig som medarbetare. Genom att minska användningen av engångsprodukter och minska matsvinnet bidrar du som medarbetare till att förebygga avfall.

- **Öka återanvändningen**

Vi behöver öka återanvändningen av produkter och resurser som finns i våra verksamheter. Till exempel finns det möjligheter att cirkulera möbler eller annan utrustning som du inte längre behöver till någon medarbetare. Att nyttja upphandlade företag som kan laga eller förnya produkter är också en bra lösning.

- **Välfungerande återvinning**

En välfungerande återvinning på varje arbetsplats är viktig för att vi ska kunna bidra till att fler och mer material sorteras på rätt sätt.

- **Minska avfallets farlighet**

Vi behöver säkerställa att vi i våra verksamheter använder så miljövänliga produkter som är möjligt utan att tumma på dess funktion. Alla som upphandlar, köper in och använder kemikalier behöver vara medvetna om dess miljöfarlighet och hur de ska hanteras.

- **Människan i fokus**

I alla våra verksamheter finns vi till för våra invånare. Vi behöver på olika sätt säkerställa att även invånare har möjlighet att göra rätt i avfallsfrågan, till exempel genom informationsinsatser eller möjlighet till källsortering på publik plats.

- **Minska nedskräpningen**

Att minska nedskräpningen i vår kommun kan vi alla som arbetar i kommunen bidra till i vårt dagliga arbete genom att föregå med gott exempel. Skolor och förskolor i kommunen deltar årligen i de nationella skräpplockardagarna, något som alla medarbetare kan delta i!

5. Strategier, mål och åtgärder för miljömålen

I miljöprogrammet finns tre större tematiska målområden som samlar strategier, mål och åtgärder som hör ihop. De tre målområdena är *Hållbara transporter och resor*, *Hållbar samhällsplanering och bebyggelse* samt *Hållbara gröna och blå miljöer*.

De föreslagna strategierna är framtagna utifrån befintliga nationella och regionala mål och dokument som finns. Strategierna är till för att hjälpa till att uppnå våra miljömål och finnas som underlag för framtida beslut.

För varje målområde finns det delmål som kopplar till strategierna. Delmålen ska vara uppföljningsbara och kunna påverkas av kommunen.

Tillhörande varje målområde finns också ett antal åtgärder som vi ska genomföra. Åtgärderna följs upp årligen och är till för att hjälpa oss att nå våra delmål.

Målområdet Hållbara transporter och resor

Vaggeryds kommun är en transportintensiv kommun med E4:an som går genom kommunen. Transporter och resor står idag för den största andelen, 45 %, av länets utsläpp av växthusgaser och för den största delen energianvändning. För att kunna minska de transportrelaterade utsläppen behöver flera åtgärder genomföras för att transporterna ska bli mer effektiva. En omställning krävs både gällande vilka fordon och drivmedel som används samt en förändring av våra resvanor. Det transporteffektiva samhället bidrar inte bara till låga växtgasutsläpp utan även till bättre luftkvalitet, minskat buller, minskad trängsel på vägarna samt förbättrad folkhälsa.

Området hållbara transporter och resor omfattar det nationella miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* och de globala målen för hållbar utveckling *9 Hållbar industri, innovation och infrastruktur* samt *11 Hållbara städer och samhällen*. Hållbara transporter och resor utgör också en stor del av länets klimat- och energistrategi.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbara transporter och resor

Övergripande mål

Vaggeryds kommun ska minska utsläppen av växthusgaser från transporter.

Delmål

1. Kommunen ska verka för attraktiv kollektivtrafik och elektrifierad järnväg

Kommunen för dialoger med JLT, Regionen och Trafikverket för att säkerställa att kommuninvånarna ska få en så god kollektivtrafik som möjligt. Under 2025-2029 arbetar Trafikverket med en järnvägsplan för sträckan Vaggeryd-Byarum som ska elektrifieras och upprustas. Under 2024-2028 pågår detaljutformningen av järnvägsplanen för Byarum-Tenhult där en ny järnväg ska byggas. I dialog med JLT arbetar kommunen för att behålla och utöka attraktiva bussar och tåg för kommuninvånare som vill pendla inom och utanför kommunen med kollektivtrafik.

Uppföljning:

- Text angående vilket arbete som utförs.
- Antalet resor med kollektivtrafik per invånare i kommunen (JLT)

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden

2. Kommunen ska verka för distribution och produktion av förnyelsebara bränslen och el

Vaggeryds energi äger och sköter om laddstolpar som satts upp vid kommunala verksamheter. Kommunen ska ställa sig positiv och vara behjälplig till andra aktörer som vill distribuera och möjliggöra laddning och tankning av fossilfria fordon i kommunen eller som vill producera förnyelsebara bränslen.

Uppföljning:

- Text angående vilket arbete som utförs.
- Antalet platser med möjlighet att tanka fossilfritt eller ladda.

Ansvar: kommunstyrelsen, VEAB

3. Kommunen ska i samhällsplanering möjliggöra för hållbara transporter

I samhällsplaneringen arbetar kommunen för att säkerställa att det skapas möjlighet till säkra gång- och cykelvägar till olika målpunkter. Det kan vara skolor, fritidsaktiviteter, arbetsplatser, handel samt busshållplatser och stationer. Kommunen arbetar också för att skapa pendlarparkeringar för bil och säker förvaring för cyklar. Förvaltningarna ansvarar för att identifiera om finns möjligheter till hållbara transporter till respektive arbetsplats och föra frågan om genomförande vidare till nämnderna.

Uppföljning:

- Text angående vilket arbete som utförs.
- Befolkning i tätortsnära läge (Kolada)
- Cykelväg i kommunen (meter/invånare) (Kolada)

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, VSBo

4. Kommunens fordonsflotta med fossilfria bilar ska öka

Kommunen behöver minska utsläppen av växthusgaser och att ställa om fordonsflottan till fler fossilfria fordon är en del av lösningen. Förvaltningarna och de kommunala bolagen behöver se över sitt innehav av fordon och vid varje nyanskaffning noggrant överväga valet av ett fossilfritt fordon. Även leasingbilar och hyrbilar ska vara fossilfria.

Uppföljning:

- *Andelen fossilfria fordon i kommunkoncernen (personbilar, lätta lastbilar, arbetsmaskiner)*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnämnden, VSBo, VEAB

5. Utsläppen från kommunens tjänsteresor och upphandlade transporter ska minska

Kommunen utför många tjänsteresor vilka i många fall är nödvändiga för uppdraget. Merparten av tjänsteresor sker med verksamheternas egna fordon. Det är därför viktigt att säkerställa att dessa fordon till så stor del som möjligt utförs av fossilfria fordon eller hybridbilar. Körrutter optimeras där så är möjligt och samåkning ska ske i största möjliga mån. För medarbetare som har möjlighet att åka kollektivt eller cykla/gå som tjänsteresa ska välja det alternativet i första hand. Vid behov ska bilpoolens bilar användas och vid längre tjänsteresor ska miljöbil hyras. Vid upphandling av transporttjänster eller upphandlingar där transporter ingår ska miljökrav alltid övervägas.

Uppföljning:

- *Utsläpp från tjänsteresor med bil (verksamhetens fordon, egen bil i tjänsten, bilpool, hyrbil, flyg)*
- *Text angående upphandlade transporter*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnämnden, VSBo, VEAB

Hållbar samhällsplanering och bebyggelse

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering handlar om hur, vart och för vem vi bygger. Hållbarhetens tre dimensioner ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet syns i det vi gör. Den bebyggda miljön ska utgå från och stödja människans behov av till exempel närhet till natur- och grönområden, estetiskt tilltalande miljöer och ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

Energi är en stor del där vi behöver fokusera på att bli energieffektiva och producera och använda förnyelsebar energi.

I kommunen ska vi ha en hälsosam och säker miljö, både för människor, djur och natur. Vi ska ha en ren luft, skyddas mot skadlig strålning och ha en giftfri miljö.

För att vi ska klara framtidens utmaningar med ett förändrat klimat behöver arbeta med klimatanpassning. I Vaggeryds kommun innebär det främst risken för värmebölja och skyfall, men också för ras och skred och översvämningar.

Området hållbar bebyggelse och samhällsplanering omfattar de nationella miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Frisk luft och Giftfri miljö* samt de globala målen för hållbar utveckling 3 *God hälsa och välbefinnande*, 7 *Hållbar energi för alla*, 9 *Hållbar industri, innovation och infrastruktur*, 11 *Hållbara städer och samhällen*, 12 *Hållbar konsumtion och produktion*, 13 *Bekämpa klimatförändringarna* samt 15 *Ekosystem och biologisk mångfald*.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering utgör också en stor del av länets klimat- och energistrategi.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."

Riksdagens definition av miljömålet

Frisk luft

“Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Giffri miljö

“Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

Riksdagens definition av miljömålet

Skyddande ozonskikt

“Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.”

Riksdagens definition av miljömålet

Säker strålmiljö

“Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.”

Riksdagens definition av miljömålet

God bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbar bebyggelse och samhällsplanering – energi

Övergripande mål

Vaggeryds kommun ska verka för användandet och produktionen av fossilfri energi och bidra till att länet ska bli ett plusenergilän.

Uppföljning:

- Utsläpp av växthusgaser från kommunkoncernen
- Utsläpp av CO₂-ekvivalenter per invånare (Kolada)

Delmål

1. Kommunens verksamheter samt invånare och företag ska bli mer energieffektiva

Att effektivisera vår energianvändning är en förutsättning för ett energisystem utan negativ miljö- och klimatpåverkan. En lägre energianvändning gör det lättare att ställa om energiproduktionen från fossila till förnybara energikällor. En minskad elanvändning, vilket också kan leda till ett minskat eleffektuttag, underlättar också den pågående elektrifieringen av industri- och transportsektorn.

Kommunkoncernen behöver prioritera energieffektivisering av våra bostäder och lokaler samtidigt som nybyggnation sker med hög energiprestanda. Fastigheter bör inte värmas upp med el utan med andra alternativ där så är samhällsekonomiskt möjligt. För att få näringsliv och privatpersoner att minska sin energianvändning behöver vi använda och utveckla vår rådgivning, tillsyn och samverkan med näringsliv.

Uppföljning:

- *Energianvändning i kommunkoncernens bostäder och lokaler*

Ansvar: kommunstyrelsen, VEAB, tekniska nämnden, VSBo, miljö- och byggnämnden

2. Kommunen ska verka för användande och produktion av fossilfri energi

Vaggeryds energi producerar fjärrvärme i kommunen som försörjer både bostadsområden, verksamheter och industrier. Fjärrvärme ska användas där så är möjligt, både i kommunens egna lokaler samt i utbyggnaden av nya bostads- och industriområden. Kommunen producerar el från solceller på våra fastigheter. Kommunen ska ställa sig positiv och underlätta för andra aktörer som vill producera fossilfri energi i kommunen. En del i ett robust energisystem är att flera producerar el från olika energikällor.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, VEAB, tekniska nämnden, VSBo

3. Kommunen ska verka för att stötta och främja etableringen av energibärare och energilagring

Kommunen behöver ta kliv framåt i energiförsörjningen. En del i detta är att stötta och främja etableringen av energibärare, till exempel biogasmackar, vätgasmackar och batterilager.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, VEAB

4. Byggandet av kommunala fastigheter ska ha låg klimatpåverkan och vara resurseffektivt

Fastigheter som byggs ska stå i många år och dess klimatpåverkan sker både under byggnationen och i driften av fastigheten. Kommunen behöver vid byggandet av nya fastigheter se över hur de kan få en lägre klimatpåverkan samt säkerställa att de blir både energi- och resurseffektiva. En byggnadsstandard för energi och hållbarhet kan tas fram som vägledning för arbetet.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: tekniska nämnden, VSBo

Strategier för hållbar bebyggelse och samhällsplanering- luft och kemikalier

Övergripande mål

Kommunen strävar efter att ha en god luftkvalité så att människor hälsa och miljön inte skadas samt att minska påverkan från kemiska ämnen på människors hälsa och miljön.

Uppföljning:

- Luftkvalité i samhället (NO_2 , PM 10, bensen)

Delmål

1. Mängden ekologisk mat (KRAV och EU-ekologiskt) i våra verksamheter ska öka till 60 % år 2030
2. Klimatpåverkan från livsmedel som köps in ska vara max 1,25 kg CO_2 -ekvivalenter per inköpt kg livsmedel eller ett genomsnitt på 0,5 kg CO_2 -ekvivalenter senast 2030.

Människan exponeras dagligen för kemikalier. Genom att öka andelen ekologisk mat som serveras i kommunens verksamheter bidrar vi till att minska intaget av skadliga kemikalier. Samtidigt bidrar det positivt till djurs och växters livsmiljöer där dessa ämnen riskerar att hamna efter användning.

Kommunen ska arbeta med att minska klimatpåverkan från maten på olika sätt. Det handlar om att göra medvetna val vid menyplanering och livsmedelsinköp, säsongsanpassa, att minska matsvinnet och köpa in närproducerat i den mån det går. Klimatpåverkan från livsmedel och måltider mäts i koldioxidekvivalenter, som är ett mått på utsläpp av växthusgaser. Uppgifterna kommer från en databas och baseras på livscykelanalyser av livsmedlen där man tittar på utsläpp som uppstår längs hela produktionskedjan.

Uppföljning:

- Andelen ekologisk mat i kostorganisationen. Går att jämföra med andra kommuner i Kolada.
- Klimatpåverkan från livsmedel följs upp genom att följa inköpsens CO_2 -avtryck i kostdataprogrammet.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden

3. Kommunen ska arbeta med en kemikalieklok förskola och skola

Barn är extra sårbara för påverkan från kemiska ämnen och de exponeras mer än vuxna i förhållande till sin kroppsvikt. Kommunens skolor och förskolor ska arbeta med att vi ska ha en så kemikalieklok förskola som möjligt. Arbetet har pågått länge i förskolan och nu behöver även skolan påbörja arbetet. Arbetet sker inom flera olika områden såsom leksaker, material, inredning, städning, kost och kemikalier. En förutsättning för att nå målet, utöver att takten måste öka, är att såväl berörda chefer som medarbetare får relevant utbildning i förhållande till ansvar och roller. Det handlar både om att känna till vad lagen kräver och att ha tillräcklig kunskap för att kunna göra bra val vid inköp och upphandling av kemiska produkter och varor, samt i tjänst och entreprenad.

Uppföljning:

- I text angående vilket arbete som genomförts.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden

4. Kommunen ska minska miljöpåverkan från fritidsanläggningar.

Konstgräsplaner utgör enligt Naturvårdsverkets vägledning (Konstgräsguiden 2021) miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken (1998:808). Kommunen har ett ansvar att förebygga spridning av mikroplaster och kemikalier, samt att planera för en omställning till mer miljövänliga alternativ i enlighet med EU:s beslut om förbud mot plastgranulat från 2031. En handlingsplan för miljöanpassning av konstgräsplaner behöver tas fram.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kultur- och fritidsnämnden

Strategier hållbar bebyggelse och samhällsplanering – klimatanpassning

Övergripande mål

Vaggeryds kommun planerar, bygger och förvaltar vi våra samhällen utifrån ett förändrat klimat.

Delmål

1. Kommunen ska fokusera på klimatanpassningsfrågor i planering, exploatering och förvaltning
I kommunens översiktsplan och detaljplaner ingår klimatanpassningsperspektivet som en del av planernas utformning. Kommunen behöver arbeta med att vid exploatering av områden föra dialog och ställa krav på klimatanpassningsåtgärder. I förvaltningen av våra egna fastigheter och områden behöver vi säkerställa att klimatanpassningsåtgärder utförs och att vi klimatanpassar hela vår organisation. Alla förvaltningar behöver vara delaktiga i att identifiera klimatanpassningsåtgärder som behöver genomföras.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnämnden, VSBo, VEAB

2. Kommunen ska arbeta systematiskt med klimatanpassning
Att arbeta systematiskt med klimatanpassning gäller hela kommunkoncernen och arbetet samordnas av kommunledningskontoret och räddningstjänsten. Det systematiska arbetet innebär att åtgärder identifieras, analyseras, genomförs och följs upp. Varje förvaltning och bola ansvarar för sina verksamheter.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljö- och byggnämnden, VSBo, VEAB

3. Kommunen ska arbeta med att stärka kunskapen om och beredskapen kring klimatanpassningsfrågor
Både i kommunkoncernens och i samhället finns stora utmaningar och kunskapsluckor inom klimatanpassningsområdet. Kommunen behöver arbeta både för att öka kunskapen om klimatanpassning och beredskapen kring klimatanpassningsfrågor.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen

Hållbara gröna och blå miljöer

Hållbara gröna och blå miljöer syftar till de natur- och vattenfrågor vi hanterar i kommunen. De gröna miljöer består av skogar, odlingslandskapet, våtmarker och det växt- och djurliv som finns i kommunen. De blå miljöerna avser våra sjöar, vattendrag och grundvatten samt miljöproblematiken i form av övergödning och försurning. Kommunens grönstrukturplan behandlar många av dessa områden och är ett naturligt kunskapsunderlag för de strategier, mål och åtgärder som beskrivs inom målområdet hållbara gröna och blå miljöer.

Hotet mot den biologiska mångfalden är tillsammans med klimatförändringarna ett av våra största hot. Det är viktigt att vi som kommun i alla lägen arbetar för att behålla och stärka den biologiska mångfalden. Genom att arbeta med ekosystemtjänster och grön infrastruktur stärks också förutsättningarna för en biologisk mångfald, både på land och i vattnet.

Området hållbara gröna och blå miljöer omfattar de nationella miljö kvalitetsmålen *Levande skogar, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning, Bara naturlig försurning och God bebyggd miljö* samt de globala målen för hållbar utveckling 2 *Ingen hunger*, 3 *God hälsa och välbefinnande*, 6 *Rent vatten och sanitet*, 11 *Hållbara städer och samhällen*, 12 *Hållbar konsumtion och produktion* samt 15 *Ekosystem och biologisk mångfald*.

Bara naturlig försurning

“De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.”

Riksdagens definition av miljömålet

Ingen övergödning

“Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”

Riksdagens definition av miljömålet

Levande sjöar och vattendrag

“Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Grundvatten av god kvalitet

“Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

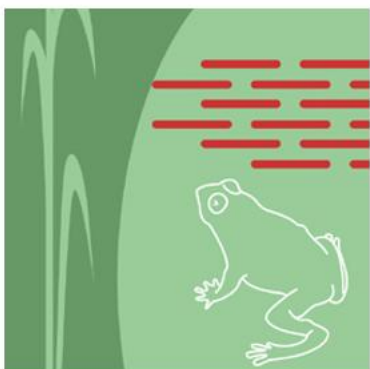
Riksdagens definition av miljömålet

Ett rikt växt- och djurliv

“Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Riksdagens definition av miljömålet

Myllrande våtmarker

“Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Riksdagens definition av miljömålet

Levande skogar

“Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Ett rikt odlingslandskap

“Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Riksdagens definition av miljömålet

God bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer – vatten

Övergripande mål

Kommunen strävar efter att våra vattendrag och sjöar har en god ekologisk och kemisk status samt grundvattenförekomster med god status.

Delmål

1. Den biologiska mångfalden och blå infrastrukturen ska stärkas och etableringen av vattenlevande invasiva arter ska motverkas.

I de sjöar och vattendrag som finns i kommunen ska kommunen arbeta för att säkerställa en god ekologisk status och en hög biologisk mångfald. Kommunen ska samverka med andra aktörer såsom föreningar, kommuner, markägare och myndigheter.

Uppföljning:

- Ekologisk status i sjöar och vattendrag (VISS)
- I text angående vilket arbete som genomförts.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, miljö- och byggnämnden

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer – natur

Övergripande mål

Kommunen ska planera, bygga och förvalta med hänsyn till biologisk mångfald, ekosystemtjänster och grön infrastruktur.

Delmål

1. Vaggeryds kommun ska arbeta systematiskt med biologisk mångfald

Kommunen behöver säkerställa att biologisk mångfald finns med i allt vi gör, från planering, byggnation och förvaltning. Det systematiska arbetet går ut på att identifiera, analysera, prioritera, genomföra och följa upp åtgärder för biologisk mångfald i alla våra verksamheter. Grönstrukturplanen ska finnas som ett stöd i arbetet.

Uppföljning:

- I text angående vilket arbete som genomförts.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, VSBo

2. Verka för att stärka skogens olika ekosystemtjänster

Kommunen ska arbeta för att stärka skogens olika ekosystemtjänster i de tätortsnära kommunala skogarna. Skogsbruket ska skötas med fokus på infrastruktur, biologisk mångfald, sociala intressen och uthållig virkesproduktion.

Uppföljning:

- I text angående vilket arbete som genomförts.

Ansvar: tekniska nämnden

3. I utformningen av gröna utemiljöer ska stor hänsyn till biologisk mångfald, grön infrastruktur, klimatanpassning och ekosystemtjänster.

För att nå delmålet behöver Vaggeryds kommun bli bättre på att nyttja, bevara och utveckla ekosystemtjänster i planering, byggnation och förvaltning. Invånarnas tillgång till grönytor behöver prioriteras. Utmaningen ligger i att samtidigt som vi växer och förtätar samhället, prioritera tillgång till grönområden med höga kvaliteter. Grönytorna har fler funktioner, både för människors hälsa, möjlighet till biologisk mångfald och som ytor för klimatanpassning. Genom att inkludera de nyttor ekosystemtjänster kan bidra till maximal samhällsnytta. En del i arbetet med målet är att spara och sköta värdefulla naturområden, till exempel säkerställa att betesmarker betas.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, VSBo, VEAB, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden

4. Vaggeryds kommun ska arbeta med kunskapshöjning i frågor om biologisk mångfald, ekosystemtjänster, klimatanpassning och grön infrastruktur

Både i kommunkoncernens och i samhället finns stora utmaningar och kunskapshöjning behövs inom området biologisk mångfald, ekosystemtjänster och grön infrastruktur.

Uppföljning:

- *I text angående vilket arbete som genomförts.*

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, VSBo

Ordlista

Ord	Förklaring
AI	Artificiell intelligens; teknik där datorer utför uppgifter som normalt kräver mänsklig intelligens
Atmosfär	Luftlagret som omger jorden
Beredskap	Förmåga att hantera kriser, störningar eller oväntade händelser
Biologisk mångfald	Variationsrikedom inom och mellan arter av växter och djur samt ekosystem
CO₂-ekvivalenter	Mått som omvandlar olika växthusgasers påverkan till motsvarande mängd koldioxid
Distribution	Spridning av varor, energi eller information
EcoPar	Miljöanpassat dieselalternativ med lägre utsläpp
Egenförsörjning	Förmåga att själv producera det man behöver, t ex mat eller energi
Ekosystem	Samspelet mellan levande organismer eller deras omgivning
Ekosystemtjänster	De nyttor som naturen ger oss gratis
Eleffektuttag	Den mängd elektrisk effekt som används vid ett visst tillfälle
Energibärare	Ämnen eller material som lagrar och transporterar energi, t ex el eller vätgas
Energieffektivisering	Att använda mindre energi för att uppnå samma resultat
Energigemenskap	Grupp som gemensamt producerar, delar eller använder energi
Energilagring	Tekniker för att lagra energi, t ex batterier eller värmelager
Energiprestanda	Hur energieffektivt en byggnad, verksamhet eller apparat fungerar
Etablering	Att starta upp eller bygga något nytt, t ex en verksamhet
Exploatera	Att nyttja mark eller resurser, ofta genom byggande
Extraordinär	Allvarlig händelse som kräver särskilda insatser och avviker från det normala
Fossilfritt	Utan användning av fossila bränslen som olja, kol eller gas
Förnyelsebara bränslen	Bränslen som utvinns ur naturligt material eller framställs med hjälp av förnyelsebar el
Förtroendevald	Person som valts av medborgare för att representera dem, t ex politiker

Grön infrastruktur	Sammanhängande nätverk av naturmiljöer som stödjer biologisk mångfald
HVO	Biodrivmedel framställt av vegetabiliska eller animaliska oljor
Hållbar utveckling	Utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra framtida generationers möjligheter
JLT	Jönköpings Länstrafik
Klimatanpassning	Åtgärder för att hantera effekterna av klimatförändringar
Klimatpolitiskt ramverk	Sveriges övergripande regler och mål för klimatpolitiken
Klimatpåverkan	Effekten som utsläpp eller verksamheter har på klimatet
Kolada	Databas med statistik om kommuner och regioners verksamheter
Koldioxidbudget	Utsläppsmängd som kan göras utan att överskrida klimatmål
Kommunalt forum	Mötesplats för samverkan mellan kommuner och inom kommuner
Kommunkoncernen	Kommunen tillsammans med sina bolag och förvaltningar
Kompetensförsörjning	Att säkerställa att organisationen har rätt kompetens över tid
Kontinuitetsplanering	Planering för att verksamhet ska kunna fortsätta vid störning eller kriser
Leasing	Hyra ett objekt, t ex fordon, under en längre tid
Livsmiljö	Den miljö som människor, djur och växter lever i och påverkas av
Mikroplaster	Små plastpartiklar som kan förorena natur och vatten
Mobilitet	Hur människor och varor rör sig; transportsystemens funktion
Operativ	Det praktiska, genomförande arbete som sker i vardagen
Planmonopol	Kommunens rätt att besluta hur mark och vatten får användas
Plastgranulat	Små plastkuler som används som råmaterial vid plasttillverkning
Ramverk	Övergripande struktur eller regler som styr ett område
Reduktionsplikt	Krav på att bränsleleverantörer ska blanda in förnybart bränsle
Resilient	Förmåga att klara av och återhämta sig från störningar
Robust	Tålig och motståndskraftig även vid påfrestningar
Samverkansorganisation	Organisation där flera aktörer samarbetar för ett gemensamt mål

Styrmedel	Politiska verktyg som påverkar beteenden, t ex skatter eller stöd
Tillagningskök	Kök där maten till största delen tillagas från grunden
Transporteffektiv	Sätt att minska transporter eller öka nytta per transport
VISS	Databas för vatteninformation (VattenInformationsSystemSverige)
Växthusgaser	Gaser som bidrar till växthuseffekten, t ex koldioxid
Åtgärdsprogram	En plan med åtgärder för att nå miljömålen från Länsstyrelsen

PLATS FÖR ATT GÖRA SKILLNAD

**VAGGERYDS
KOMMUN**